
Horizon Europe

Horizon Europe (HE, česky Horizont Evropa) je klíčový program financování výzkumu a inovací v Evropské komise do roku 2027.

Stejně jako v předchozím rámcovém programu, i HE ukládá všem příjemcům **povinnost** zajistit otevřený přístup k vědeckým informacím (publikacím i datům) a dodržovat principy otevřené vědy.

Modelová grantová smlouva obecně deklaruje informace o povinnostech při komunikaci a šíření výsledků v článku 17. Povinnosti vztahující se k open science jsou konkrétně uvedeny v příloze 5 smlouvy.

Open science podmínky pro hodnocení a průběh realizovaných grantů podpořených z nového rámcového programu Horizont Evropa shrnula přednáška *Open Science podmínky v Horizon Europe* (23. 9. 2021). **Videozáznam a prezentace** jsou k dispozici online.

Hodnocení open science v Horizon Europe

V programu Horizon Europe se open science dostává také do hodnocení žádostí, a to konkrétně v následujících hodnotících kritériích:

Excellence (methodology)

- Popište, jaké konkrétní postupy open science budou implementovány jako součást navržené metodiky (např. předregistrace, data management plan, otevřený přístup k publikacím, datům a dalším výstupům apod.)
- Správa výzkumných dat a dalších výstupů (jiných než publikací): Popište, jakým způsobem budou vaše data/výstupy zpracovány, aby byly v souladu s principy FAIR

Quality and efficiency of the implementation (capacity of participants and consortium as a whole + list of achievements)

- Popište, jaké máte odborné znalosti v oblasti open science
- Seznam publikací, datových sad, software apod. s kvalitativním zhodnocením
- Význam publikací bude hodnocen na základě kvalitativního zhodnocení, nikoli podle impakt faktoru časopisu

Open access v HE

Příjemce musí zajistit otevřený přístup (open access) ke všem vědeckým recenzovaným publikacím [1] vztahujícím se k výsledkům projektu.

Příjemci (nebo autoři) si musí zachovat dostatečná práva duševního vlastnictví, aby mohli dodržovat požadavky na otevřený přístup k vědeckým informacím.

Jak naplnit povinnost otevřeného přístupu k publikacím?

Povinnost zajistit otevřený přístup se skládá ze **2 základních kroků**.

1. krok: uložení publikace do repozitáře

Příjemci musí uložit **strojově čitelnou elektronickou kopii vydavatelské verze nebo finální recenzované verze článku** (postprint) do důvěryhodného repozitáře vědeckých publikací. Kopie článku musí být v repozitáři uložena co nejdříve, **nejpozději v den publikování článku**.

Repozitářem je myšlen online archiv (institucionální, oborový nebo multioborový). Pro zvolení vhodného repozitáře je možné využít portál OpenAIRE. Nenajdete-li vhodný repozitář, využijte univerzální repozitář Evropské komise Zenodo.

Článek musí být do repozitáře uložen i tehdy, pokud příjemce zajistí otevřený přístup zlatou cestou – publikováním v otevřeném časopise. Tato povinnost platí z důvodu zajištění dlouhodobé archivace.

Kromě samotné vědecké publikace by příjemce měl ve stejný čas uložit podkladová data nutná pro validaci publikovaných výsledků, ideálně do datového repozitáře. Tato povinnost nesouvisí s otevřeností, ale správou dat (data management) – viz [Open Research Data](#) dále.

2. krok: zajištění otevřeného přístupu k publikaci

Po uložení příjemce musí zajistit **okamžitý otevřený přístup k publikacím**.

Příjemci mohou zvolit jeden ze dvou způsobů, jak splnit požadavky:

- **Autoarchivace** (zelená cesta OA) – nejpozději v den publikování musí být v repozitáři otevřeně dostupná finální recenzovaná verze článku (postprint, ideálně vydavatelská verze). Neumožňuje-li vydavatel autoarchivaci požadované verze článku a bez embarga, je potřeba buď vyjednat [dodatek ke smlouvě](#), nebo zvolit jiný časopis pro publikování.
 - **POZOR:** *Otevřený přístup musí být zajištěn okamžitě, není tedy možné využít autoarchivaci u článků v časopisech, které uvalují časové embargo na volné zveřejnění publikace.*
- **Otevřené publikování** (zlatá cesta OA) – příjemce si může zvolit publikování v některém z otevřených časopisů a případné [publikační poplatky](#) jsou uznatelnými náklady po dobu trvání grantu (definováno v článku 6.2.C.3 modelové grantové smlouvy).
 - **POZOR:** *Pouze publikační poplatky v plně otevřených časopisech jsou uznatelnými náklady (publikování v tzv. hybridních časopisech není podporováno).*

Open access k uložené publikaci musí být zajištěn pod **nejnovější dostupnou verzí licence Creative Commons Attribution International (CC-BY)** nebo ekvivalentní licenci; u monografií a dalších dlouhých textových děl **může licence vylučovat komerční použití a odvozená díla** (např. CC BY-NC, CC BY-ND).

	<p>Evropská komise příjemcům grantů HE nově nabízí možnost bezplatně publikovat výsledky výzkumu v režimu open access na publikační platformě Open Research Europe (ORE).</p> <p>Více informací najdete na stránkách platformy.</p>
--	--

Příjemci dále musí zajistit **otevřený přístup** prostřednictvím repozitáře **k bibliografickým informacím (metadatům)**, které identifikují uložené publikace. Metadata musí být zveřejněna pod licencí [Creative Common Public Domain](#) (CC0, status volného díla) [2] nebo ekvivalentní a musí být v souladu s [FAIR principy](#) (zejména strojově čitelná).

Metadatový záznam o publikaci musí obsahovat minimálně následující údaje:

- Autor publikace
- Název publikace
- Datum publikování
- Výraz „Horizon Europe“ nebo „Euratom funding“
- Název grantového projektu, jeho akronym a číslo
- Licenční podmínky
- Trvalý identifikátor (např. [DOI](#) u publikace, [ORCID](#) pro autory, [DataCite](#) pro datasey)
- Ostatní zainteresovaní autoři a pokud možno jejich organizace a granty

Dále metadata musí obsahovat případné trvalé identifikátory na jakémkoliv další výstupy z grantu nebo nástroje potřebné k ověření závěrů publikace.

Výzkumná data v HE

Příjemce se zavazuje zodpovědně **spravovat výzkumná data**, která v rámci projektu vznikla, v souladu s principy [FAIR](#). Za tímto účelem musí splnit následující podmínky:

1. Vytvořit **plán managementu dat** a pravidelně jej aktualizovat
2. **Uložit data do důvěryhodného repozitáře**, co nejdříve je to možné
3. Zajistit (prostřednictvím repozitáře) **otevřený přístup k uloženým datům** v souladu s principem **“as open as possible, as closed as necessary”**
4. Upřesnit (prostřednictvím repozitáře), jaké **nástroje** jsou potřeba pro použití dat nutných k opětovnému využití nebo validaci vašich dat

Náklady spojené se správou výzkumných dat a jejich zpřístupněním jsou uznatelnými náklady po dobu trvání grantu.

Plán managementu dat

Plán managementu dat (anglicky data management plan, DMP) je dokument, který specifikuje, **jaká data a jakým způsobem budou během výzkumu vytvářena** a obsahuje informace o jejich dostupnosti a možnostech využití. DMP je třeba pravidelně aktualizovat tak, aby odpovídal tomu, co se s daty ve skutečnosti dělo.

POZOR! DMP je tzv. “deliverable” projektu a příjemce musí první verzi **odevzdat během prvních šesti měsíců projektu**.

Další informace o DMP naleznete na [stránkách Centra](#).

Uložení dat do repozitáře

Z důvodu zajištění dlouhodobého uchování dat je příjemce povinen **uložit data do důvěryhodného repozitáře** a to bez ohledu na to, zda-li je bude sdílet, či nikoli. Podmínky konkrétní výzvy pak mohou stanovit, zda tento repozitář musí být zapojený do infrastruktury EOSC (European Open Science Cloud). Data by měla být uložena co nejdříve je to možné, v souladu s termíny, které si příjemce stanoví v data management plánu.

Pro uchovávání výzkumných dat jsou nevhodnější **oborové datové repozitáře**, které je možné vyhledat například prostřednictvím portálu [re3data.org](#) (Registry of Research Data Repositories). Pokud příjemce nenalezne vhodný oborový repozitář, může využít **obecné repozitáře** (také tzv. sirotčí), které ukládají data bez ohledu na oborové zaměření. Mezi nejpoužívanější obecné repozitáře patří [Zenodo](#), [Figshare](#) nebo [Dryad](#).

Zajištění otevřeného přístupu k výzkumným datům

Pokud je to možné, příjemce musí **zajistit k uloženým datům otevřený přístup** prostřednictvím repozitáře, ve kterém data uložil. Přístup k datům musí být zajištěn pod nejnovější dostupnou verzí veřejné licence **Creative Commons Attribution International** (CC-BY) nebo Creative Commons Public Domain Dedication (CC0) [[3](#)] nebo ekvivalentní.

Data by měla být sdílena v souladu s principem “**as open as possible, as closed as necessary**”, tedy co nejotevřenější, ale uzavřené dle potřeby. Data tedy nemusí být sdílena například v případě, že by jejich zpřístupnění:

- ohrozilo legitimní zájmy příjemce, např. komerční využití dat, nebo
- by bylo v rozporu s jinými podmínkami, např. ochrana osobních údajů či ochrana duševního vlastnictví.

Pokud není možné výzkumná data nebo jejich část zpřístupnit, **důvody musí být vysvětleny v DMP**.

Příjemce dále musí zajistit (prostřednictvím repozitáře) **otevřený přístup k bibliografickým informacím (metadatům)**, které identifikují a popisují uložené datové sady. Metadata musí být zveřejněna pod licencí [Creative Commons Public Domain](#) (CC0, status volného díla) [[4](#)] nebo ekvivalentní a musí být v souladu s [FAIR principy](#) (zejména strojově čitelná).

Metadatový záznam o datech musí obsahovat minimálně následující údaje:

- Informace o datové sadě (popis, datum a místo uložení, autor, embargo)
- Informace o financování z programu „Horizon Europe“ nebo „Euratom funding“
- Název grantového projektu, jeho akronym a číslo
- Licenční podmínky
- Trvalé identifikátory pro datové sady, jejich autory a, pokud je to možné, pro jejich instituci a grant

Dále metadata musí obsahovat případné trvalé identifikátory pro související publikace a další výstupy z výzkumu.

Užitečné zdroje

EVROPSKÁ KOMISE. *Horizon Europe: Programme Guide*. [online dokument]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/guidance/programme-guide_horizon_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Horizon Europe Programme: Standard Application Form* [online dokument]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/temp-form/af/af_he-ria-ia_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Horizon Europe (HORIZON) Euratom Research and Training Programme (EURATOM): General Model Grant Agreement EIC Accelerator Contract* [online dokument]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/agr-contr/general-mga_horizon-euratom_en.pdf

KOTOUČEK, Jiří. *Open Science podmínky v Horizon Europe* [videozáznam]. 23.9.2021 [cit. 2021-10-04]. Dostupné z: <https://youtu.be/g6RoRsuHN08>

Vysvětlující poznámky

[1] Recenzovanou vědeckou publikací je myšlen časopisecký článek, recenzovaná kniha nebo kapitola v knize.

[2, 3, 4] Licence CC0 představuje tzv. waiver, tedy vzdání se autorského práva. Dle českého autorského zákona se však vzdát autorského práva nelze. Proto je licence CC0 v České republice vykládána jako CC-BY ([Creative Commons Attribution International](#)), tedy co nejméně restriktivní licence, kterou český autorský zákon připouští.